

Передмова

У вступному розділі роману «Діаманти назавжди», дія якого розгортається наприкінці 1950-х років на кордоні Сьєрра-Леоне¹, зубного лікаря копальні, котрий є першою ланкою злочинного ланцюжка з контрабандної торгівлі діамантами, попереджають не допускати недооцінки жорстокості американських гангстерів, що контролюють усю операцію: «На вашому місці, — каже відставний пілот Люфтваффе², який прилетів за коштовним камінням на гелікоптері, — я би не натискав надто сильно на цих людей. Вони можуть виявитися набагато суворішими, ніж будь-який уряд будь-якої держави».

Таке застереження відіграє ключову роль у четвертому романі Ієна Флемінга, що побачив світ у 1956 році: це книга про судження, які ми робимо стосовно тих, кого зустрічаємо, судження, які вони роблять стосовно нас, про винятковість «нас», британців, місце яких у перебудові світу зображено в романі. Частково такі міркування стосуються відносин між Британією й Америкою — райською землею для споживачів товару, яка водночас є батьківщиною небезпечних гангстерських угруповань (у 1954 році Флемінг здійснив подорож у Сполучені Штати, де у Лос-Анджелесі мав докладну розмову щодо

¹ Республіка Сьєрра-Леоне (Republic of Sierra Leone) — держава у Західній Африці, на узбережжі Атлантичного океану. На північному заході, півночі та північному сході межує з Гвінеєю, на південному сході — з Ліберією. Площа — 72 тис. км². Населення 7,1 млн осіб (2015). Столиця — місто Фрітаун. «Сьєрра-Леоне» в перекладі з іспанської означає «Левові гори». Здобула незалежність 27 квітня 1961 року.

² Повітряні сили Німеччини (нім. Luftwaffe — повітряна зброя) — назва німецьких повітряних сил у складі рейхсверу, вермахту і бундесверу.

діяльності мафії у місцевому поліцейському департаменті). Сполучені Штати, хоча й були союзником у воєнний період, а також надали рятівну фінансову підтримку в часи післявоєнні, тепер відтісняють Британію зі світоладу.

Під цим тектонічним геополітичним зсувом криється інший страх, а саме зростання могутності міжнародних кримінальних організацій; цей страх, що хвилює цивілізоване суспільство, відображений у романах Сакса Ромера¹ та Джона Бакена², котрі започаткували шпигунську літературу як жанр. І насправді, якби вдалося зібрати усі книги цього жанру та розташувати їх у хронологічному порядку, починаючи з 1900 року, ми отримали б серію змов, головним одкровенням в яких стало би те, що правляча влада — це лише фасад, за яким стоять справжні керманічі, заховані від сторонніх очей.

Завдання такої літератури — відкопати з усієї цієї багнюки хоча б зерно свободи. За словами приятеля Бонда, колишнього цеєрушника Фелікса Лейтера, котрий у романі «Діаманти назавжди» працює як приватний детектив над аналогічним випадком, «нинішні гангстери спиртним не займаються. Вони займаються урядами... Хтозна, може, тобі вдасться відстояти засади Свободи, Дому й Затишку за допомогою своєї старої іржавої пукавки».

Коли М., голова Секретної розвідувальної служби, відряджає Бонда на розкриття нелегальної мережі з постачання діамантів, то попереджає не допускати легковажності та нехтування власною безпекою у справі «Діамантової банди»:

— «Не применшуйте складність цього завдання, *нуль-нульсьомий*, — різко мовив М. — Якщо я кажу, що справа може виявитися важкою, то не згущаю барви. У світі багато мерзотників, з якими вам

¹ Псевдонім Артура Генрі Сарсфілда Ворда (1883–1959) — англійського письменника, відомого циклом гостросюжетних романів про доктора Фу Манчу (кримінальний геній, на кшталт професора Моріарті чи Фантомаса). Дебютував у 1903 році.

² П'ятнадцятий генерал-губернатор Канади (1875–1940), шотландський письменник, політик, дипломат. Знаний насамперед романом «39 сходинок», який у 1935 році екранізував А. Хічкок.

ще не довелося зіткнутися, і можливо, що дехто з них задіяний у цій справі. Може, навіть дехто з найкращих».

У всіх книгах та фільмах про Бонда, незалежно від сюжету, незмінною величиною залишається приязне ставлення М. до Бонда, хоча й з деяким ваганням, неначе Бонд будь-якої миті може схибити. Багато в чому драматизм ситуації полягає у тому, що Бонд щомиті виходить за межі повноважень, аби досягти бажаного результату.

Перш ніж наразитися на небезпеку, Бонд має десь прорахуватися, що у нашій книзі станеться при недооцінці розумових здібностей керівників діамантової мережі, тобто припуститися тієї ж помилки, як і дантист копалень.

– «Та що такого особливого в американських гангстерах, – сперечається Бонд після інструктажу М. із начальником канцелярії Секретної розвідувальної служби. – Вони навіть не американці. Переважна більшість – це італійські волоцюги у сорочках з монограмами, які тільки й уміють жерти макарони з м'ясом та пирскати на себе парфумами».

Проте начальник канцелярії закликає Бонда не оцінювати гангстерів за зовнішністю, оскільки карикатурні персонажі, яких Бонд змалював, здаються йому такими «тому, що ти не зустрівач інших. *За їхніми спинами стоять кращі, а за ними – найкращі*». Далі в романі подібні застереження роблять Фелікс Лейтер і Тіффані Кейс.

План дістатися до «найкращих» – а це бухгалтери-контролери «Діамантової банди» Джек та Сераффімо Спенги – полягає у підміні на Бонда діамантового кур'єра Пітера Френкса, якого Скотланд-Ярд заарештував за порушення митного контролю. Джеймсу наказують сконтактувати з іншим кур'єром – Тіффані Кейс, яка може відкрити жіночі секрети тільки такому майстрові зі зламування сейфів, як Бонд.

Проте Бонд, по-перше, має випробувати свій камуфляж та витримати екзамен, а саме: під виглядом сержанта Джеймса з Ярду здійснити рутинну перевірку Діамантового клубу – місця, котре вважають кінцевим пунктом діамантового ланцюга.

«Трохи сивини на скронях. Шрам зник. Зморшки на краєчках губ та очей – свідчення старанності. Легкі тіні на вилицях. Ніякого

особливого перетворення, проте впізнати у цьому персонажі Джеймса Бонда було майже неможливо».

Саме ідея щодо того, ким є чи не є Джеймс Бонд, лежить в основі роману («Чому не назватися Джоном Доу», – хмикає Кейс, коли Бонд уживає своє справжнє ім'я замість псевдоніма), а також двояке тлумачення особистості шпигуна, яке стало обов'язковим компонентом шпигунського роману з часів «Багряного Першоцвіту»¹ аж до романів Роберта Ладлема про Борна. Звісно, такий підхід ми бачимо й у Джона Ле Карре – і не тільки як засіб викриття іноземного «крота», а й у ширшому сенсі – як психологічне дослідження мінливої особистості.

Наше сприйняття Бонда як персонажа, котрий перебуває в розвитку, рухається в іншому напрямку, до значно суттєвішого. Зрозуміло, що на час написання цього роману І. Флемінг уже закінчив формувати характерні риси Бонда, а саме: його потяг до жінок, алкоголю, сигарет, а передусім – до дії. Таким чином організована і структура книги: вступна частина, що сфокусована від початку на деяких на перший погляд неважливих, хоча й символічно суттєвих деталях (як, наприклад, битва скорпіона та жучка); провокативний інцидент (втрата діамантового прибутку, надмірна балакучість Пітера Френкса у спілкуванні з проституткою зі Сохо, а заразом і поліцейським інформатором); розмова з М., сповнена прихованої Едіпової напруги; замальовки певного особливого середовища або процесу (контрабанда, торгівля діамантами, кінські перегони чи азартні ігри); переміщення Бонда до лігва злодія (Спектрвіль); а також низка кульмінаційних сцен (дрезина, лайнер, вертоліт, що вибухає, та інше).

Лиходії наділені зазвичай фізичними вадами або сексуально неадекватні. Бонд, на відміну від них, постає незмінно мужнім та привабливим, незважаючи на те, що йому на шляху до остаточної розправи з ворогом доводиться долати фізичні страждання. Ідея існування кримінальної мережі зі штаб-квартирою та розгалуженою

¹ The Scarlet Pimpernel — класичний пригодницький роман баронеси Емми Орці, написаний в 1905 році про англійського аристократа та рояліста, який діє на території Франції під час Великого Терору.

міжнародною системою осередків набуває подальшої значущості: Спектрвіль у цьому романі – прототип СПЕКТРУ в інших (у стрічці 1971 року «Діаманти назавжди» Блофельд та СПЕКТР стають злочинцями).

Як влучно зауважив Умберто Еко¹, роман «Діаманти назавжди» є винятковим з того погляду, що досі усі лиходії в книгах, які Флемінг написав у 1950-ті роки, так чи інакше працювали на Совети. У всьому іншому роман типовий, згадаймо хоча б епізод з «Гарматним ядром» Спенга.

«Діаманти назавжди» виявилися свого роду проривом у такого роду літературі й стали першою книгою про Бонда, яку серіалізував «Дейлі Експрес»². Коли продаж дешевих книжок досягнув піку в 1964 році, можемо припустити, що на той час Флемінг міг дозволити собі діаманти, як їх зображено у романі. Приховані в зубах робітників копальні чи у кульках для гольфу Бонда, вони становлять матеріальну цінність, на кшталт того, як Тіффані Кейс є вмістищем прихованого сексуального знання. На думку історика Бена Макінтайра, котрий спеціалізується на тематиці шпигунства, на ідею розмістити діаманти в кульках для гольфу Флемінга наштовхнув справжній «Кью» – Чарльз Фрезер-Сміт, який розробляв секретне обладнання для так і нереалізованого плану захоплення книги з кодами «Енігми» під час служби того у військово-морській розвідці.

Діаманти є не єдиним предметом прискіпливого розгляду в цьому романі: Бондівська валіза («фірми «Ревелейшен», обтягнута свинячою шкірою»), в якій містяться матеріали, необхідні для його «легенди», у той час, як тонкий аташе-кейс, також зроблений із свинячої шкіри, «котрий підготував для нього підрозділ «Кью»,

¹ Умберто Еко (1932–2016) — італійський письменник, філософ, лінгвіст, літературний критик, спеціаліст із семіотики і медієвіст (Читай «Ім'я троянди», «Маятник Фуко» та ін.) Окрім того, Умберто Еко — визнаний експерт у сфері бондології. (Читай: «Справа Бонда» (італ. Il Caso Bond, (англ. The Bond Affair, 1966) — збірка есе за редакцією Умберто Еко; «Наративна структура у Флемінга» (англ. The Narrative Structure in Fleming, 1982).

² Daily Express — щоденний таблоїд, заснований 1900 року.

містив вузьку кишеню, в якій були глушник для пістолета і тридцять патронів 25-го калібру». Сам пістолет, славетна автоматична «беретта», містився у замшевій шкіряній кобурі, що висіла «під його лівою пахвою» під піджаком. Серед небезпечних локацій, зображених у романі, можна назвати грязьові ванни бальнеологічного курорту «Акме» – важкі дерев'яні труни на козлах, накриті на три чверті, наповнені «гарячою темно-коричневою гноївкою».

Питання, ким або чим є Бонд, досі залишається без відповіді. Напевне найкраще порівняти його з «віагрою», оскільки він постає такою собі пріапічною метаморфозою абсолютно асексуального героя Джона Бакена. Звісно, останній брутальний, а Бонд класний, крутий. Розумний, хоча й інтелектуалом його не назвеш. Людина, яка втілює собою Британію у наших сподіваннях на краще, маску нашої мінливої тотожності.

Перевтілення, звісно, відіграє велику роль у цьому романі, як і в багатьох інших. Бонд зустрічає Руфуса Б. Сайе, відомого також під ім'ям Джека Спенга, у Хеттон-Гардені¹ – лондонському «Діамантовому клубі», куди першому вдається потрапити всередину під виглядом низькооплачуваного поліціанта. Крім примітної статури та короткої стрижки, Сайе привернув увагу секретного агента «своєю компетентністю та професіоналізмом людини, яка справляла враження, наче вона тріумфально пройшла крізь низку випробувань». З урахуванням такої високої оцінки можна припустити, що Бонд скорегує своє зневажливе ставлення до американських гангстерів, але він не змінює оцінку:

«Порівняно зі супротивниками, проти яких йому доводилось боротися, ці волоцюги й нігтя їхнього не варті. Чи, може, варті? Бонд раптом згадав суворе, немов вирубане з кременю обличчя Руфуса Б. Сайе. Що ж, якщо на те пішло, не буде зайвим подивитися на його братика, який має таке екзотичне ім'я. Сераффімо. Ім'я, що

¹ Вулиця у торговельній частині району Холборн, що в лондонському Кемдені. Названа на честь фаворита королеви Єлизавети I сера Крістофера Хеттона, де він мав маєток. Хеттон Гарден, де нині зосереджено 55 butikів, перетворився на центр торгівлі діамантами на початку XIX століття.

підходить радше офіціантові нічного клубу чи продавцеві морозива. Але цим хлопцям таке подобається. Дешево і театральню».

Приїхавши до Сполучених Штатів, Бонд зустрічав рудого горбаня на ймення Шейді Трі¹ (майже такий же гарний жарт, як і запитання митного офіцера в Айдлвайлді «Скільки вибиваєте?», маючи на увазі число ударів у гольфі, а не постріл з рушниці), й тоді погордливе ставлення до американських гангстерів б'є по ньому рикшетом.

— «Та за кого ти наш маєш? — голос горбаня зірвався на крик обурення. — Що ми, якісь дешеві недотепи? До біса! — він знизав плечима і махнув рукою. — Чого очікувати від лаймі², який *гадки не має, як тепер роблять справи!*»

Трі в романі «Діаманти назавжди» слід вважати ключовим персонажем для розуміння глибинної помилки, якої припустили англійці, недооцінивши роль домінування Сполучених Штатів у післявоєнний час. Мине шість років після виходу книги, перш ніж тодішній держсекретар США Дін Ачесон³ у відомій промові у Вест-Пойнті заявить: «Велика Британія загубила Імперію і так і не знайшла собі нову роль у світі». Хоча в 1956 році більшість британських заморських територій, за винятком Індії, Малайї і Гани, ще не деколонізували, напис на стіні⁴ вже з'явився, і цей роман провіщував останні часи копальням Сьєрра-Леоне як «дохідному

¹ Тінисте (а також — підпільний, тіньовий) дерево.

² Презирливе прізвисько англійців у США — «той, хто п'є сік лайма». Традиція походить від додавання лимонного соку в грог моряків британського флоту для запобігання цинги з 50-х років 19 століття.

³ Dean Gooderham Acheson (1893–1971) — американський політик, працював на посту державного секретаря США в адміністрації президента Трумена

⁴ Поганий знак. Алюзія на бенкет Валтасара (Книга Даниїла), коли він побачив руку, яка вогненними буквами на стіні зали написала щось незрозумілою мовою. Єврейський пророк Даниїл прочитав слова: івр. מנא, מנא, לקח, ופרו — «мене, мене, текел, упарсін» — і розшифрував їх як послання Бога Валтасарові «Пораховано, зважено й віддано персам», передбачивши швидку загибель йому та його царству.

капітальному активі країн Британської Співдружності». Посилання Флемінга абсолютно коректне, навіть занадто коректне, оскільки він наголошує на тимчасовості природи таких активів і пророкує поетапне скорочення та послаблення імперського впливу. Сьєрра-Леоне у 1956 році отримала нову конституцію і перетворилася на парламентську республіку в межах Співдружності, а повну незалежність здобула у 1961 році.

Саме М. змальовує зв'язок між політичною владою, що згасає, необхідністю припливу іноземної валюти та діамантами (після війни Британія перетворилася фактично на країну-банкрута і в 1946 домовлялася про кредит три з половиною мільйона доларів від США):

— «Здається, ніби у світі переважну більшість того, що називається «ювелірними» діамантами, добувають на Британських територіях, а дев'яносто відсотків усіх продажів діамантів відбувається у Лондоні. Через «Даймонд Корпорейшн», — М. знизав плечима. — Не запитуйте, як це сталося. Англійці спромоглися приборати до рук цей бізнес ще на початку сторіччя і досі тримаються за нього зубами. Сьогодні масштаби цієї торгівлі величезні. П'ятдесят мільйонів фунтів на рік. Для нас — це канал найбільшого постачання доларів. Отже, коли тут утворюються проблеми, уряд починає нервуватися. Проте саме це і трапилось».

Точно як «Діаманти назавжди» визнають факт серіалізму бондіани («Для Бонда це стало закінченням чергової пригоди»), цей роман також ілюструє розуміння того, що британський імперіалізм не має сподіватися на те, що «бізнес, який ми захопили на початку сторіччя, протримається вічно». Разом з тим він не залишає читача ремствувати щодо неминучого кінця ери благоденства.

Кейс є проводирем Бонда до світу американського екшену. Вперше ми зустрічаємо дівчину, коли вона, напівоголена, позує на кріслі а-ля Крістін Кілер¹ у відомій фотосесії 1963 року Люїса Морлі.

¹ Крістін Кілер (1942–2017) — британська модель та дівчина за викликом, головна дійова особа загальнонаціонального скандалу, що струсував Британію у 1963 році та був названий «справа Проф'юмо». Крістін Кілер отримала прізвисько «Мата

Цікаво, що зобразивши цю сцену, Флемінг на сім років випередив реальні події, і можна припустити, що «Діаманти назавжди» стали першоджерелом для скандальної фотосесії. Переживши юною групове зґвалтування і зненавидівши чоловіків, Кейс, однак, виказує неабиякий інтерес до сексу. Тут бачимо паралель із Ханнічайлд Райдер¹ з «Доктора Ноу», ще однією жертвою зґвалтування, від комплексу якої їй належить звільнити Бонду, як також він мусив «виправити» лесбійську схильність у Тіллі Мастертон та Пуссі Галор з «Голдфінгера» (Пуссі Галлор – ще одна жертва зґвалтування).

Ім'я Тіффані Кейс – це, звісно, посилання на Тіффані та Ко² – відому ювелірну компанію, і, будучи твердою у переконаннях та прекрасною за вродою, Кейс символічно нагадує діамант. Вона – одна з небагатьох дівчат Бонда, яка впритул наблизилася до того, щоб заволодіти серцем Бонда назавжди. Нам кажуть, що він одружиться тільки з тією, «хто зможе приготувати соус Беарнез³ так само добре, як і кохатись», а Кейс майстерно володіє цими двома чеснотами. Можливо, ми помиляємося, ставлячись до соусу Беарнез

Харі 1960-х років». Дівчина була в інтимному зв'язку з воєнним міністром Джоном Проф'юмо та помічником військово-морського аташе Радянського Союзу Євгенієм Івановим, якому вона передавала військові секрети. Скандал змусив міністра піти у відставку. У розпалі цих подій відомий фотограф Люїс Морлі запропонував Крістін фотосесію, і її еротичні портрети набули величезної популярності.

- ¹ Її блискуче зіграла Урсула Андресс у першій стрічці кінобондіани (1962).
- ² Tiffany & Co. (NYSE: TIF) — ювелірна транснаціональна компанія, котру в 1837 році заснували Чарльз Льюїс Тіффані та Джон Ф. Янг. Першу крамницю відкрили на Манхеттені під назвою Tiffany, Young and Ellis, але в 1853 році, коли Чарльз Тіффані перейняв керівництво, її перейменували. Відтоді Tiffany & Co. були відкриті у багатьох країнах світу. Фірмовий бірюзовий колір у корпоративному стилі компанії є зареєстрованим товарним знаком.
- ³ Французький яечно-масляний соус, який виготовляють із розтопленого вершкового масла, яєчних жовтків, цибулі-шалота, кервелю, естрагону та білого винного оцту. Назву отримав на честь уродженця Беарна — короля Франції Генріха IV.

як до кулінарної страви, можливо, ця назва — просто пікантність. Із наступного роману — «З Росії з любов'ю» ми дізнаємося, що Бонд деякий час мешкав з Кейс у квартирі на Кінгс-роуд, перш ніж вона повернулася до Америки, що наближає Бонда до стану чоловіка, якого покинула коханка. Проте соус Беарнез продовжує залишатися на сторінках романів про Бонда, в листуванні Флемінга та інших його творах.

Коли Бонд у тій частині «Діамантів назавжди», яка відбувається на борту корабля, нагадує Сераффімо Спенгу про те, що «вечерю зі шампанським він попросив сервірувати на дві персони», і Кейс впадає у розпач, Джеймс Бонд відчуває: «ніщо інше, як величезна порція фізичного кохання, *не спроможне* вилікувати це непорозуміння». Що й стається, принаймні ненадовго. Сексуальна сила Бонда безпосередньо пов'язана з питаннями політичної міцності Британії: в обох випадках він «повертає Британію знову на коня», згідно зі зауваженням Тоні Беннета в його есе 1982 року «Джеймс Бонд, як народний герой». Виглядає так, немов сторіччя імперського занепаду можна повернути назад за допомогою миті нахабного проникнення, що, хоча це лише мить, хай і пихата, постає в образі чуйного лікарняного засобу й стає репрізою усієї вранішньої історії: «Я бажаю отримати усе, Джеймсе, — каже Кейс Бонду посередині Атлантики, — усе, що ти коли-небудь давав дівчині. Зараз. Негайно».

Такими якостями наділене й обмежене коло лиходіїв. Фелікс Лейтер пояснює Бонду: «Кідд — гарний хлопчик. Друзі звать його «Любчик». Можливо, *він співживе з Вінтом. Ці гомики* — найстрашніші вбивці». Коли Бонд наприкінці книги засакає на «залізне сидіння «буфорса» (важка гармата) — епізод, який Джеремі Блек у «Політиці Джеймса Бонда» характеризує як «демонстрацію імперської міцності», назва зброї відразу ж викликає асоціації з «Любчиком»¹.

Це тільки один, але далеко не поодинокий випадок, коли окремі слова народжують додаткові смислові асоціації і нові

¹ Гра слів: *Vofors* — назва гармати, *Voofy* — любчик.

можливості, цілком як запорошена пилом пустеля, зображенням якої починається роман «Діаманти назавжди». Саме так, як можемо бути впевненими, що в сумочці Тіффані Кейс є не тільки пачка цигарок «Парламент» і запальничка, «буфорс» пов'язаний не тільки з нашим книжним Любчиком. Загальновідомо, що «любчиком» називали одного з найкращих друзів Ієна Флемінга – Артура Гора¹, графа Аррану², який палко протестував проти того, щоб його прізвисько письменник використовував у своїй прозі.

Ім'я Бонда саме собою перетворилося на символ. Як у випадку зі Шерлоком Холмсом, частково завдяки тривалій чарівності на зразок культурної ікони, найдоблеснішим вчинком Бонда є його суттєва сталість, що обумовлена законами літературного життя. Нас, читачів, також ніщо не обмежує, нам дозволено перебувати в небезпечному просторі Бондівського світу, де можна насолодитися необмеженою фантазією автора, втіленою у завершальних словах, що, мовляв, «читати про це цікавіше, ніж брати у цьому участь».

Джайлс Фоден³, 2012

¹ Артур Гор (1910–1983) — восьмий граф Аррану, британський політик Палати лордів, відомий тим, що у 1967 році декриміналізував чоловічий гомосексуалізм.

² Шляхетний титул у Перстві Ірландії та Перстві Шотландії.

³ Джайлс Фоден (англ. Giles Foden, 1967) — англійський письменник. Його перший і найвідоміший роман — «Останній король Шотландії» (1998) отримав кілька літературних призів. За цією книгою було знято однойменний фільм.

ПОЧАТОК ЛАНЦЮЖКА

Із вузької, завширшки як палець, щілини під камінцем зі сухим шерехом, виставивши уперед, немов борець, чималі бойові клешні, виліз великий імператорський скорпіон.

Перед щілиною був клаптик рівної твердої землі, в центрі якої скорпіон зупинився, став на кінчики чотирьох пар ніг, нерви та м'язи напружені — готовий до стрімкого відступу, чуйно прислухаючись до дрібніших колихань, що мали обумовити його подальше пересування.

Місячне світло, пробиваючись крізь рясний кущ терену, кидало сапфірові відблиски на чорний глянець його шестидюймового тіла і тьмяно спалахнуло на вологому білому жалі, що висунулося з останнього сегмента хвоста, й тепер вигиналося над пласкою скорпіоноюв спиною.

Жало повільно втягнулося назад, нерви біля основи мішечка з отрутою розслабилися. Скорпіон прийняв рішення. Жадібність перемогла страх.

За дванадцять дюймів од щілини, на дні піщаного крутого схилу, жучок переймався лише тим, щоб дістатися кращого пасовиська, ніж те, що забезпечував йому кущ терну, тож стрімкий кидок скорпіона вниз схилом не дав комашці часу навіть розкрити крила.

Жучок замотиляв ніжками на знак протесту, коли клешня схопила його тільце посередині, а потім жало, кинуте через голову скорпіона, увійшло в нього, і той ментально загинув.

Покінчивши зі жучком, скорпіон простояв, не ворухнувшись, добрих п'ять хвилин. За цей час він раз за разом уважно перевіряв повітря та землю стосовно ворожих вібрацій. Переконавшись, що йому нічого не загрожує, він витягнув бойову клешню з майже навпіл

перебитого жучка і встромив дві маленькі клешні, що слугують для годування, у плоть жертви. Потім майже годину скорпіон, з ретельною витонченістю, насолоджувався смаком здобичі.

Крислатий терновий кущ, під яким скорпіон убив жучка, служив значущим наземним орієнтиром на широкому просторі горбкуватого вельду, миль за сорок на південь від Кіссідугу¹ в південно-західному куті Французької Гвінеї². На горизонті виднілися пагорби та джунглі, проте саме тут, на двадцяти квадратних милях, розкинулась пласка скеляста площа, майже пустеля, і з усієї тропічної рослинності лише цей самотній кущ терну розрісся до розмірів будинку, напевне тому, що під його корінням залягала вода, тож тепер він став помітним на багато миль навкруги.

Цей розкішний кущ прижився майже на перехресті трьох африканських держав. Фізично він ріс на території Французької Гвінеї, проте разом із тим це місце було за якихось десять миль на північ від найпівнічнішої верхівки Ліберії і за п'ять миль на схід від кордону Сьєрра-Леоне. За кордоном довкола Сефаду розміщені великі діамантові копальні. Вони належать компанії «Сьєрра Інтернешнл», яка сама є частиною потужної гірничовидобувної імперії «Африк Інтернешнл», а та, своєю чергою, являє собою дохідний капітальний актив країн Британської Співдружності.

Годину тому в щіліні між корінням тернового куща скорпіона насторожили два типи вібрацій. Перший був розпізнаний як шкрябання лапок жучка, і це скорпіон діагностував моментально. Інший — серія незрозумілих довколишніх важких ударів, які закінчилися землетру-

¹ Мовою кіссі означає «притулок».

² Колишнє французьке колоніальне володіння у Західній Африці. Після референдуму отримала незалежність, і 1958 року там було утворено суверенну державу Гвінея.

сом, що призвело до часткового обвалу скорпіонової нори. Потім земля почала ритмічно труситися, причому настільки розмірено, що скоро це перетворилося на вібрації, які більше не становили для нього загрози. За деякий час шкрябання жучка поновилося, і жага поживитися ним урешті-решт узяла гору над страхом перед іншими звуками, які, після дня рятування від найстрашнішого ворога — сонця, закарбувались у пам'яті скорпіона. Це й змусило його вибратися з лігва під сяйво місяця, що просочувалося з-під гілок терну.

Тепер, коли він повільно всмоктував шматочки плоти жука клешнями для годування, далеко на східному горизонті пролунав сигнал, що провіщав загибель самому скорпіонові. Сигнал, чутний для людини, звучав поза межами сенсорної системи скорпіона.

За кілька футів звідси груба мускулиста рука з обскубаними нігтями тихенько підняла уламок шерхкого каменя.

Звук скорпіон не почув, хоча відчув рух повітря. Тієї ж миті його бойові клешні здійнялися, зайнявши оборону, а жало висунулося з напруженого хвоста, короткозорі очі вилупились у пошуках ворога.

Важкий камінь упав на землю.

— Чорна паскуда.

Чоловік роздивлявся, як коцюрбється в агонії розчавлена комашина.

Нападник позіхнув, став на коліна в піщаному заглибленні, що утворилося біля стовбура терну, де він просидів майже дві години, і, прикриваючи голову руками, вибрався назовні.

Шум двигуна, на який чекав чоловік і який підписав смертний вирок скорпіонові, гучнішав. На місячній доріжці з'явилась незграбна чорна тінь, яка швидко наближалася зі сходу; на мить місячне світло відбилося на лопатях, що оберталися.

